

Nusikaltimų aukų apsauga ir parama joms per COVID-19 pandemiją. Keitimasis gerąja patirtimi, kaip apsaugoti ir remti smurto šeimoje, kibernetinių ir neapykantos nusikaltimų aukas

(Teisingumo ir vartotojų reikalų GD surinkta informacija)

ATSAKOMYBĖS RIBOJIMO PAREIŠKIMAS. Šiame dokumente atkreipiamas dėmesys į nusikaltimų aukų padėtį per COVID-19 pandemiją ir pateikiama atrinktos gerosios patirties pavyzdžių. Informacija apie priemones pateikiama tik susipažinti. Tai nebaigtinis pavyzdžių sąrašas. Šis bendras dokumentas jokių būdu nėra privalomas valstybėms narėms ar Europos Komisijai. Šiuo atsakomybės ribojimo pareiškimu papildomas bendrasis atsakomybės ribojimo pareiškimas, pateikiamas adresu https://e-justice.europa.eu/content_legal_notice-365-lt.do?init=true.

Nusikaltimų aukų apsauga ir parama joms per COVID-19 pandemiją yra neatidėliotinas klausimas. Smurto šeimoje aukų padėtį ypač apsunkina socialinis atsiribojimas izoliacijos laikotarpiu.

Valstybės narės raginamos savo **nacionalinėse ekstremaliosios COVID-19 situacijos valdymo sistemose** numatyti specialių paramos ir apsaugos priemonių smurto šeimoje aukoms. Visų pirma svarbu užtikrinti veiksmingą galimybę naudotis internetinėmis ir neinternetinėmis paramos paslaugomis, įskaitant psichologinę pagalbą ir kitas socialines paslaugas. Taip pat labai svarbu užtikrinti fizinę šių aukų apsaugą.

Kelios žiniasklaidos priemonės pranešė apie tai, kad per COVID-19 pandemiją Europoje padaugėjo smurto šeimoje atvejų, o tai kelia nerimą. Pavyzdžiui, Prancūzijoje pranešimų apie smurtą šeimoje padaugėjo 32 proc.¹ Ispanijoje skambučių skubiosios pagalbos dėl smurto šeimoje telefono numeriu per pirmąsias dvi izoliavimo savaites buvo 18 proc. daugiau nei per tokį patį laikotarpį prieš mėnesį². Belgijos kovos su smurtu šeimoje ir atskirtimi organizacijos „Collectif contre les Violences familiales et l'Exclusion“ pagalbos telefono numeriu skambinta tris kartus daugiau nei įprastai³.

Komisija informacijos apie paramą smurto šeimoje aukoms pateikė specialiame COVID-19 skirtame puslapyje⁴. Europos lyčių lygybės institutas sukūrė COVID-19 skirtą puslapį, kuriame pateikiama informacijos smurto dėl lyties aukoms⁵. Europos Taryba parengė puslapį moterų teisių ir COVID-19 pandemijos tema⁶. Specialių COVID-19 skirtų puslapių yra sukūrusios ir paramos aukoms organizacijos, pavyzdžiui, „Victim Support Europe“⁷.

¹ Organizacijos „European Women’s Lobby“ politikos apžvalga (https://womenlobby.org/IMG/pdf/ewl_policy_brief_on_covid-19_impact_on_women_and_girls-2.pdf)

² <https://www.nytimes.com/2020/04/06/world/coronavirus-domestic-violence.html>

³ <https://www.bbc.com/news/world-europe-52216966>

⁴ https://e-justice.europa.eu/content_impact_of_the_covid19_virus_on_the_justice_field-37147-lt.do

⁵ <https://eige.europa.eu/covid-19-and-gender-equality/gender-based-violence>

⁶ <https://www.coe.int/en/web/genderequality/women-s-rights-and-covid-19>

⁷ <https://victimsupport.eu/covid-19-information/>

Toliau pateikiama gerosios patirties pavyzdžių, kaip užtikrinti paramą smurto šeimoje aukoms ir jų apsaugą per pandemiją. Sąrašas nebaigtinis.

Kaip bendrauti su aukomis per pandemiją?

Valstybės narės raginamos *rengti informuotumo didinimo kampanijas* ir taip užtikrinti, kad smurto šeimoje aukos gautų reikiamą informaciją apie paslaugas, kuriomis jos gali pasinaudoti, jei skubiai prireiktų apsaugos ir paramos. Tokios kampanijos jau vykdomos keliuose valstybėse narėse⁸. Itin svarbu užtikrinti, kad apie paramos ir apsaugos galimybes smurto šeimoje aukas galėtų informuoti tie žmonės, kurie izoliavimo metu turi galimybę palaikyti su jomis ryšį. Dėl to reiktų daug dėmesio skirti tam, kad tokios informacijos turėtų sveikatos priežiūros darbuotojai (taip pat vaistininkai), prekybos centrų ir pašto darbuotojai. Be to, policijos pareigūnai turėtų itin atidžiai stebėti jau užregistruotus ir naujus smurto šeimoje atvejus.

Informacija apie veikiančias smurto šeimoje aukoms skirtas interneto svetaines ir pagalbos telefonu linijas turi būti plačiai skleidžiama. Pavyzdžiui, informacija apie tai, kur arčiausiai teikiamos paramos paslaugos smurto šeimoje aukoms, pateikiama adresu <https://www.wave-network.org/find-help/>.

Kaip pranešti apie nusikaltimą?

Izoliavimo priemonių taikymo laikotarpiu smurto šeimoje aukoms pranešti apie nusikaltimą neturi būti sudėtinga. Jos turi turėti galimybę lengvai susisiekti su policija ir ją įspėti naudodamosi, pavyzdžiui, SMS žinutėmis ir internetiniais pokalbiais, vartodamos kodinius žodžius įspėti gydytojus, vaistininkus arba pašto darbuotojus. Labai svarbu, kad per pandemiją teisingumo sistemos toliau veiktų ir būtų užtikrinta, kad smurtautojai ir toliau būtų patraukiami baudžiamojon atsakomybėn ir kad bausmę už smurtą prieš moteris atliekantys asmenys prireikus būtų toliau laikomi sulaikymo įstaigose. Dėl teismo proceso sustabdymo arba atidėjimo aukos gali patirti didelių sunkumų. Labai svarbu, kad, nepaisant izoliavimo priemonių, būtų toliau priimami skubūs draudimai, apribojančios teismo nutartys ir išduodami apsaugos nuo smurtautojų orderiai (Prancūzijos pavyzdys).

Štai keletas bendravimo su aukomis ir pranešimo apie nusikaltimus srities gerosios patirties pavyzdžių.

- Ispanijoje ir Prancūzijoje pradėtos informavimo apie moterų galimybes kreiptis pagalbos vaistinėse kampanijos.
- Airijos policijos tarnybos palaiko ryšius su asmenimis, kurie anksčiau yra nukentėję nuo smurto šeimoje, kad įsitikintų, kad jie nepatiria problemų.
- Vokietijoje paskelbta patarimų, kaip išvengti smurto.

Kaip organizuoti paramos ir apsaugos teikimą?

Itin svarbu į pasirengimo COVID-19 pandemijai ir reagavimo į ją planus įtraukti esmines paslaugas, skirtas smurto šeimoje problemai spręsti, jas finansuoti ir nustatyti būdus, kaip padaryti jas prieinamas tuo metu, kai taikomos socialinių kontaktų ribojimo priemonės. Valstybės narės raginamos prieglaudos suteikimo paslaugas paskelbti esminėmis paslaugomis, vaistinėse ir maisto prekių parduotuvėse įdiegti skubaus įspėjimo sistemas ir nustatyti saugius būdus moterims kreiptis pagalbos. Valstybės narės raginamos toliau teikti visoms moterims ir vaikams, kurie turi palikti savo namus, nes juose nesaugu, galimybę gauti pastogę ir padaryti, kad pasinaudoti šia paslauga būtų paprasčiau.

⁸ Pavyzdžiui, Prancūzijoje, Italijoje, Portugalijoje, Ispanijoje

Pandemija neturėtų būti priežastis, dėl kurios nukentėjusieji imtų dvejoti, ar kreiptis į pagalbos tarnybas.

Be to, sveikatos priežiūros įstaigos turėtų žinoti apie vietoje teikiamas paslaugas smurto šeimoje aukoms ir teikti apie jas informaciją. Remiantis PSO rekomendacija, būtina skubiai išnagrinėti e. sveikatos ir nuotolinės medicinos naudojimo kovai su smurtu prieš moteris galimybes.

Labai svarbu, kad valstybės narės užtikrintų tinkamą internetinių paslaugų ir paramos paslaugų finansavimą ir investicijas į šias paslaugas. Šiuo metu bus labai svarbu palaikyti ryšį su aukomis skaitmeninėmis priemonėmis. Būnant namie kartu su smurtautoju gali būti sunku kreiptis telefonu. Labai svarbu užtikrinti, kad karštųjų linijų paslaugomis būtų galima pasinaudoti per internetinius pokalbius arba siunčiant žinutes, tad nukentėjusieji galėtų kreiptis pagalbos iš namų⁹. COVID-19 pandemija gali būti proga sukurti tvarias moterų apsaugos nuo smurto sistemas¹⁰.

Toliau pateikiama gerosios patirties, susijusios su smurto šeimoje per COVID-19 krizę aukomis, pavyzdžių.

Parama aukoms ir jų apsauga pagal specialiąsias nacionalines reagavimo į pandemiją sistemas

- *Galimybė smurto šeimoje aukoms kreiptis pagalbos į pagalbos tarnybas.* Italijoje nuo smurto šeimoje nukentėjusioms moterims leidžiama išeiti iš namų ir vykti į artimiausią pagalbos tarnybą. Policijos tarnybos tokiu atveju jų nebaudžia už griežtų izoliavimo priemonių pažeidimą¹¹.
- *Paramos smurto šeimoje aukoms ir jų apsaugos paskelbimas esminėmis paslaugomis.* Ispanijoje parama smurto šeimoje aukoms ir jų apsauga paskelbtos esminėmis paslaugomis, kad galėtų būti toliau teikiamos.
- *Moterų prieglaudoms ir moterų konsultavimo infrastruktūrai apsaugoti skirto „socialinės apsaugos skydo“ sukūrimas.* Vokietijoje į vyriausybės socialinės apsaugos srities paramos priemonių rinkinį įtraukta priemonių, kuriomis socialinių paslaugų teikėjams suteikiama finansinė apsauga per koronaviruso protrūkį ir taip aiškiai apsaugomos apsaugos nuo smurto paslaugos¹².
- *Finansavimo didinimas.* Austrijoje smurtą per krizę patyrusioms moterims ir mergaitėms teikiama finansinė parama¹³. Prancūzijoje paramos smurto šeimoje aukoms paslaugoms skirta milijonas eurų.

Skaitmeninių technologijų naudojimas

- *Nuo smurto šeimoje nukentėjusiems asmenims skirtų e. pašto paslaugų, internetinių pokalbių paslaugų, pagalbos linijos sukūrimas.* Portugalijoje, siekiant atsakyti į su smurtu šeimoje susijusius klausimus ir prašymus suteikti pagalbą, imta teikti e. pašto paslaugą¹⁴. Austrijoje

⁹ <https://time.com/5803887/coronavirus-domestic-violence-victims/>

¹⁰ <https://www.preventionweb.net/experts/oped/view/71320>

¹¹ https://www.repubblica.it/cronaca/2020/03/21/news/elena_bonetti_se_subite_violenza_chiedete_aiuto_andate_al_centro_antiviolenza_e_nessuno_vi_multera_-251867069/?ref=RHPPLF-BH-I251880435-C8-P3-S1.8-T1&refresh_ce

¹² <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/aktuelles/presse/pressemitteilungen/bundesministerin-giffey-verabredet-mit-den-bundeslaendern-konkrete-hilfsmassnahmen-fuer-frauen-in-der-corona-krise/154100>

¹³ <https://www.frauenring.at/opferschutz-corona-krise-ausgebaut>

¹⁴ <https://www.cig.gov.pt/2020/03/covid-19-novo-email-apoio-na-area-da-violencia-domestica/>

vyriausybė sukūrė ištisą parą veikiančią pagalbos smurto dėl lyties aukoms liniją¹⁵. Vokietijoje pagalbos smurto šeimoje aukoms linijos telefonu ištisą parą teikiami patarimai 18 kalbų. Informacijos apie valstybių narių pagalbos smurto aukoms linijas pateikiama adresu https://eige.europa.eu/sites/default/files/helplines_web_final_17042020.png.

- *Specialių mobiliųjų programėlių kūrimas*. Italijoje parengta speciali programėlė, kuria naudodamosi moterys gali tuojau pat susisiekti su teisėsaugos institucijomis¹⁶.

Pilietinės visuomenės įtraukimas

- *Alternatyvų prieglaudoms suteikimas, kad smurto šeimoje aukos galėtų per karantiną būti saugios*. Keliose valstybėse narėse vyriausybės skyrė lėšų sumokėti už viešbučių kambarius, kuriuose nukentėję asmenys gali saugiai gyventi per karantiną¹⁷. Ispanijoje prasidėjus krizei suteikta naujų galimybių skubiai suteikti prieglaudą. Vokietijoje valdžios institucijos su COVID-19 susijusio prieglaudų trūkumo problemą raginamos spręsti pragmatiškai, pavyzdžiui, trumpam nuomoti viešbučių kambarius ir atostogų apartamentus.

Kai kurių rūšių nusikaltimų daugėjimas per pandemiją. Kibernetiniai nusikaltimai ir neapykantos nusikaltimai

Valstybės narės taip pat turėtų itin budriai stebėti, ar pandemijos metu nedaugėja tam tikrų rūšių nusikaltimų, ir užtikrinti, kad aukoms būtų teikiama parama ir apsauga.

Europolas teigia, kad COVID-19 pandemija suteikia nusikaltėliams naujų galimybių, nes jie gali pasinaudoti piliečių baimėmis ir darbo sąlygomis¹⁸. Kibernetinių išpuolių skaičius yra didelis ir manoma, kad toliau didės. Daugybė žmonių dirba nuotoliniu būdu iš namų, todėl padidėjo kibernetinių nusikaltėlių galimybės pasinaudoti šiomis sąlygomis¹⁹ ir žmonių pažeidžiamumu.

Europolas pateikė patarimų²⁰ dėl prevencijos ir informuotumo didinimo, kad būtų lengviau užtikrinti plačiosios visuomenės saugumą kibernetinėje erdvėje. Padidėjusios rizikos laikais ypač svarbu naudotis tėvų kontrole, kad būtų apsaugota vaikų veikla internete, naudoti saugius elektroninius prietaisus su slaptažodžiais, PIN arba biometrine informacija ir pirkti iš patikimų internetinių pardavėjų (patikrinus individualius įvertinimus).

Daugiau informacijos apie saugumą internete pateikiama adresu https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/digital_lt.

Pagrindinių teisių agentūra praneša, kad daugumoje ES valstybių narių padaugėjo su COVID-19 pandemija susijusių rasizmo, ksenofobijos ir netolerancijos incidentų, nukreiptų prieš tam tikras nacionalines ar etnines bendruomenes²¹.

¹⁵ <https://orf.at/stories/3157761/>.

¹⁶ <https://www.nbcnews.com/news/world/european-countries-develop-new-ways-tackle-domestic-violence-during-coronavirus-n1174301>

¹⁷ <https://www.nbcnews.com/news/world/european-countries-develop-new-ways-tackle-domestic-violence-during-coronavirus-n1174301>

¹⁸ <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/pandemic-profiteering-how-criminals-exploit-covid-19-crisis>.

¹⁹ <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/catching-virus-cybercrime-disinformation-and-covid-19-pandemic>.

²⁰ <https://www.europol.europa.eu/activities-services/public-awareness-and-prevention-guides/make-your-home-cyber-safe-stronghold>.

²¹ <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/covid19-rights-impact-april-1>

Valstybių narių priemonėmis neapykantos nusikaltimų aukų srityje turėtų būti siekiama skatinti pranešti apie neapykantos nusikaltimus, gerinti neapykantos motyvų tyrimų tikslumą ir teikti paramą aukoms.